

PROVINCIEDOMEIN DE DAMSE VAART

info:
 Provinciehuis Boeverbos
 Dienst Milieu
 en Ruimtelijke ordening.
 K. Leopold III-laan 41
 8200 St-Andries
 Tel. 050/40 31 11
 tekst: J. Mahieu
 foto's: J. Mahieu
 lay-out en illustraties:
 To the point (Zwevezele)
 druk:
 Van Severant (Poperinge)
 dep.: D/1997/0248/11

PROVINCIEDOMEIN DE DAMSE VAART

Wandel- en fietsgids

geologie
 geschiedenis
 flora, fauna,
 recreatie

Provincie
 West-Vlaanderen

Zand, veen en klei

In de ondergrond van de polders vindt men bijna altijd zand. Tijdens de ijstijden, toen de Noordzee droog stond, voerde de wind namelijk massa's zand aan en bedekte de huidige zandstreek en de polders met dit grofkorrelige sediment. Na de ijstijden viel de bodemvorming in de zandstreek praktisch stil, doch niet in de polders. Langs de kustlijn vormde zich een duinengordel die de lage achterliggende gronden tegen overstromingen beschermde. Daar ontstond een groot moeras met een jaarlijks aangroeiende veenlaag. Net vóór de Romeinen onze gewesten veroverden, steeg de zeespiegel; de duinengordel werd doorbroken en grote delen van het veenmoeras geraakten overspoeld. Een kleilaag werd op de veenlaag afgezet. Ook bij het einde van de Romeinse periode en tot in de vroege Middeleeuwen steeg de zeespiegel en werd er opnieuw een pakket klei toegevoegd.

Oud- en Nieuwland.

Na het eerste millennium werden in de Zwinstreek de eerste

dijken opgeworpen. Vanaf Coudekercke, het latere Heist, in de richting van Knokke, liep de Even-dijk. Daarop sloten de Kalvekedijk, de Bloedlozendijk en de Krinkeldijk aan. Dit stelsel van dijken boog voor Knokke naar het binnenland toe, om vervolgens terug naar het westen te lopen tot aan Damme. Alle achter de dijk gelegen gronden, die na deze indijkfase praktisch niet meer overstroonden, worden Oudland genoemd. De gronden aan de "zee"-kant van deze dijken zijn bijgevolg recentere polders of "Nieuwland". Daar de zee er nog gedurende lange tijd klei kon afzetten, liggen ze hoger dan de Oudland-polders.

Dijken en krekken

De zeezijde van het Zwin, waarmee de ligging van de Damse Vaart ongeveer overeenkomt, werd reeds vroeg ingepolderd. De landzijde ten zuiden van de vaart, werd fasegewijs op de zee genomen. Door het doorsteken van de dijken rond Sluis tijdens de Tachtigjarige Oorlog, ontstonden er via het Lapscheurse Gat nieuwe overstromingen. Herinpolderen was de enige remedie. Vandaar dat we aan de landzijde van de Damse Vaart veel

5de - 1ste E. voor Chr.

Einde 3de - 8ste E.

1ste helft 11de E.

a. Blankenbergse dijk of Gentele

1134

a. Blankenbergse dijk of Gentele
b. Evendijk
c. Kalvekedijk
d. Bloedlozendijk
e. Krinkeldijk

Ontstaan van het Zwin

dijken of afgegraven dijken vinden, die we nog steeds in het straatpatroon herkennen.

De dijken, en dit geldt ook voor die van de Damse Vaart, bestaan veelal uit zand of kalkhoudende klei. Een voor de polders uitzonderlijke flora vindt er een ideale groeiplaats.

Aan de zuidkant van de Damse Vaart liggen ook nog enkele oude krekken of kreekrestanten. Ze situeren zich voornamelijk rond Lapscheure en zijn een gevolg van de strategische doorsteek van het Lapscheurse Gat.

Het ontstaan van het Zwin.

Het Zwin, waaraan de havenstad Brugge zijn grote bloei dankte, ontstond in 1134. Op 2 of 4 oktober 1134 beukte een stormvloed op onze kust en overspoelde het land ten oosten en ten zuiden

van de Kalvekete-, Bloedlozen- en Krinkeldijk. Tegenaan deze dijken werd een diepe geul uitgescheurd: het Zwin. Deze Zwingeel lag op 5 km van de Brugse vestingen. Wakkeren Bruggelingen lieten hun oude Zwin voor wat het was, en groeven een kanaal tot aan deze nieuwe inham. Bij de samenkomst van beide werd een dam en een sluis gebouwd. In de loop van de jaren ontwikkelde er zich een stadje: Damme, dat in 1180 stadsrechten kreeg.

Bloei tijd en verval.

De groei van Brugge in de late Middeleeuwen tot een van de belangrijkste commerciële centra van de westerse wereld, was te danken aan het Zwin. Diverse voorhavens en dito stadjes kenden toen een bloeiperiode. Naast Damme waren het Sluis, Hoeke, Monnikere, St-Anna-ter-Muiden, Aardenburg, Middelburg ... In de loop van enkele eeuwen verzandde het Zwin echter dermate dat alle havenactiviteit eerst naar Damme en later naar Sluis diende te verhuizen. Vanuit Brugge werd halfweg de 16de eeuw een nieuw kanaal gegraven, de zgn. Verse Vaart, die voorbij Damme (ter hoogte van de huidige Siphon) de bedding van het Zwin volgde. Van daar liep deze Verse Vaart of Hoeke Vaart evenwijdig met de Soute Vaart, de restant van de Zwingeul, tot tegenaan Sluis.

De Tachtigjarige Oorlog.

Wat in het wonderjaar 1566 als de beeldenstorm begon, leidde in de daaropvolgende jaren naar een opstand van de Nederlanden tegen de Spaanse voogdij. Goed weggeborgen achter hun waterlinies slaagden de Noord-Nederlanders erin om zich te bevrijden van het Spaanse juk. De Zuid-Nederlandse steden werden echter systematisch heroverd en in 1604 viel Oostende als laatste. Even voordien hadden de Noord-Nederlanders

ders Philippine, IJzendijk, Oostburg, Aardenburg en Sluis veroverd en zo waren de definitieve kaarten voor de verdeling van Noord en Zuid gelegd.

Het Zwin en zijn omgeving vormde een belangrijke barrière tijdens deze oorlog. Aan Noord-Nederlandse zijde werden Retranchement, Sluis en Aardenburg als vestingstadjes uitgebouwd en diverse schansen werden aangelegd. In het Zuiden werd de stad Damme tot vesting omgebouwd en tegenaan het Zwin verrezen diverse forten: St-Pol, de Vrede, St-Job, St-Donaas ...

Teneinde de waterlinie te vervolledigen werd in 1583 de dijk aan de landzijde van het Zwin, net voorbij Sluis, doorgestoken. Zo ontstond het "Lapscheurse Gat" dat reikte tot aan Heille bij Aardenburg. Via deze weg werden duizenden hectare land van o.m. de parochies Lapscheure, St-Catharina bij Damme, Hannekenswerve en Coxijde blank gezet. Na de inname van Sluis in de 16de eeuw werd deze waterlinie nog verder uitgebouwd. Pas na de Vrede van Munster (1648) kon men terug met de inpoldering beginnen. Het Lapscheurse Gat vinden we nu nog in het landschap terug als een reeks onbewoonde polders die de grens tussen België en Nederland vormen.

Een gewapende vrede.

Ook na 1648 bleef de grensstreek oorlogsgebied. Aan Nederlandse zijde versterkte de vestingbouwer Menzo van Coehoorn de verdedigingslinie. Tegen het einde van de 17de eeuw legde hij een combinatie aan van waterlinies, schansen en vestingen.

Tijdens de Spaanse Successieoorlog kwamen Spanje en de Zuidelijke Nederlanden te staan tegenover Engeland en de Noordelijke Nederlanden. De Nederlanders namen de Cantelmolinie en het Fort St-Donaas in.

Het Fort van Beieren.

Als antwoord daarop liet de toenmalige gouverneur-generaal van de Zuidelijke Nederlanden, Maximiliaan Emmanuel van Beieren, in 1702 een fort bouwen te Koolkerke in de Watering van Romboutsverwe.

Dit "Fort van Beieren" lag midden op de Doestweg, de verbindingsweg tussen de abdij van Ter Doest en het Zwin. Het werd volgens de klassieke stervorm met dubbele aarden wal en walgracht aangelegd. Langs de Brugge-kant was er midden de courtine een ravelijn. Ten noorden van het fort werden enkele honderden hektaren overstromd ter verdediging. Het kasteel van Stockhove dat aldaar lag werd afgebroken. Binnen in het fort stonden houten barakken en tenten voor soldaten. In de aarden wal werden er laagten als openingen voor kanonnen uitgespaard. Ten zuidwesten van het fort lag een kasteel.

Rond het fort werd er nooit gevochten. Eerst waren het Spanjaarden, later Oostenrijkers die er bivakkeerden. Toen in 1745 Frankrijk Oostenrijk versloeg, bezetten Franse soldaten het fort tot 1748. Later raakte het in verval en werd verkocht aan de eigenaar van het kasteel. Dit kasteel werd in de 18de eeuw verbouwd en in 1956 afgebroken.

De met populieren beplante stervorm van het fort is nog steeds duidelijk in het landschap te onderscheiden. In 1976 werd het als landschap geklasseerd.

Het Napoleonkanaal.

Op het einde van de 18de eeuw bleken al deze verdedigingswerken de opmars van de Franse Republiek niet te kunnen stuiten. Overwinnaar Napoleon vatte later het plan op om Duinkerke en Antwerpen via het water te verbinden. Over zee kon het niet, want daar waren de Engels heer en meester. Dus dienden de bestaande kanalen Duinkerke-Veurne-Nieuwpoort-Plassendale-Brugge met een

Damme Canal de Damme à l'Écluse

nieuw kanaal Brugge-Damme-Sluis-Aardenburg-Breskens vervolledigd te worden.

Plaatselijke werklieden en Spaanse krijgsgevangenen groeven hiertoe de Damse Vaart. Gedeelten van dit nieuwe kanaal worden in de bedding van de Reie tussen Brugge en Damme of verderop in de oude Zwinbedding aangelegd. Op andere plaatsen werd er een nieuwe bedding gedolven. Zo loopt de vaart dwars door de vestingen van Damme. Het Middeleeuwse stadje werd doormidden gesneden, verschillende huizen werden gestoopt. Bij de val van Napoleon, in 1815, was het kanaal tot in Hoeke gerealiseerd.

De Nederlanders graven verder.

Onder de regering van Willem I zette men de werken verder. In 1818 werd de vaartverbinding tussen Brugge en Sluis opengesteld, en al gauw verkreeg het kanaal een economische betekenis als transportweg voor personen en goederen.

In 1829 nam men het plan van Napoleon terug op. Ditmaal waren het niet zozeer militaire of commerciële redenen die een verbinding met Breskens verantwoordden, maar wel de betere af-

watering van de polders.

De Belgische onafhankelijkheid.

Door de Belgische omwenteling in 1830 vielen de plannen definitief in het water. De slechte afwatering van de Belgische polders bleef echter problemen opleveren, daarom werd halfweg de 19de eeuw vanaf het Oost-Vlaamse Bentille het Schipdonkkanaal aan. Vanaf de Leie te Deinze voerde dit kanaal over Schipdonk en Maldegem naar Heist. Vanaf Maldegem lagen beide kanalen parallel en dwarsten ter hoogte van het fort Bekaf de Damse Vaart. Ze werden er via sifons onder de vaart geleid. Plaatselijk noemt men ze "de Stinker" (Schipdonkkanaal) en "de Blinker" (Leopoldskanaal).

Een vaart voor plaatselijk verkeer.

Reeds tijdens de Middeleeuwen vaarde de barge van Brugge over Damme naar Sluis. Op het Napoleonkanaal zorgde een stoomboot voor het transport van personen en kleine goederen. Grote stukgoederen, voornamelijk suikerbieten, werden met vruchtensche-

pen vervoerd. Deze werden ofwel voortgestuwd door zeilen, of, bij windstilte of tegenwind, getrokken door de schipper of diens vrouw.

Een onderbroken kanaal.

In 1940, bij het begin van de Tweede Wereldoorlog vernielden Franse genietroepen de sifons om zo het oprukken van de Duitse legers te vertragen. De Vaart liep leeg in het Leopolds- en Schipdonkkanaal. Na de oorlog werd aan weerszijden een dam aangelegd en zo vinden we nu de Damse Vaart terug: met een onderbreking bij de sifons. Wat vroeger de herberg "het Lustoord der Vissers" was is thans herdoopt in het alomgekende restaurant "de Sifon".

Een nieuwe bloei.

De laatste decennia hebben Damme, de Damse Vaart en de Zwinstreek opnieuw grotere bekendheid verworven. Zoals het Middeleeuwse Damme meegenoot van de Brugse havenactiviteit, zo profiteert ook het huidige Damme van de toeristische bedrijvigheid in het Venetië van het Noorden. Het unieke landschap van de Damse Vaart en van de Zwinstreek heeft heel wat te bieden voor wandelaar, fietser, hengelaar of schaatser...: stille dorpjes en steden, eeuwenoude boerderijen en dijken, draaiende molens en Bourgondische gastronomie, natuur en cultuur, kortom voor elk wat wils.

Oostkerke

Fietsend of wandelend van Brugge over Damme naar Sluis passeren we achtereenvolgende de volgende plaatsen: Koolkerke, Damme, Oostkerke, Hoeke, Lapscheure, St-Anna-ter-Muiden en Sluis.

Koolkerke.

Deze Brugse deelgemeente ligt verscholen achter de populie-

Muurbloemen op de kerk van Damme

ren van het Fort van Beieren. Reeds vroeg in de 11de eeuw werd op de hooggelegen plaats Kool of ten Kole een kapel gebouwd. Een patroonheilige was vlug gevonden: St-Niklaas of St-Kool. De huidige kerk bezit een 14de eeuwse basisconstructie die in de 19de eeuw grotendeels werd gewijzigd.

Damme.

De vroegere Zwinhaven Damme was zowel met Brugge als met Gent verbonden. Op de Damse markt werden voornamelijk wijn

en haring verhandeld. Talrijke gebouwen getuigen van het luisterrijk verleden van dit kleine stadje: de O.L.-Vrouwkerk met afgetopte toren (1230), het hooggotisch stadshuis, het Sint-Janshospitaal, de witte Schellemolen, talrijke fraaie patriciërshuizen en hoeven, de vestingen die door de vzw Natuurservaten beheerd worden en de Romboutswerve, beheerd door de Wielewaal ...

Wie meer wil weten over het Damme van Jacob van Maerlant en Tijn Uilenspiegel en het sinds 1 mei 1997 geopende boekendorp kan terecht bij de plaatse-

lijke Dienst voor Toerisme, De Grote Sterre, Marktpllein. (tel. 050/36 14 96).

Oostkerke.

De afgetopte, bonkige toren van de Oostkerkse Sint-Kwintenskerk stamt oorspronkelijk uit de

13de eeuw, de midden- en de voorbeuk werden na de godsdienstoorlogen heropgebouwd. In 1944 werd de kerk gedynamiteerd en in 1954 naar de oorspronkelijke plannen gereconstrueerd.

Even buiten Oostkerke ligt een mooi kasteeltje. De oudste delen ervan dateren uit de 14de eeuw. Het Middeleeuwse herenverblijf bestond uit een opper- en een neerhof en bezat zeven torens. Twee ervan, de ingangstorens van het neerhof, bleven bewaard. Het bouwwerk behoorde toe aan de heren van Oostkerke, die via de Spelgelsweg hun andere eigendommen te Spermalie-Sijsele en in de watering van Reigersvliet bereikten.

Hoeke.

In de Zwinhaven Hoeke was in de 13de eeuw de zetel van de Duitse handel gevestigd. Het huidige dorpje van enkele huizen bezat toen stadsrechten. Alleen het kerkje van St.-Jacob-de-Meerdere, dat omstreeks 1270-1280 werd gebouwd, rest nog uit die tijd. De witte molen van Hoeke ligt bij de drukke Natiënlaan van Maldegem naar Knokke.

Lapscheure.

Het oude Lapscheure lag vroeger dichterbij de Nederlandse grens. Het dorpje werd echter in 1583 door de strategische dijkdoorbraak van het Lapscheurse Gat vernietigd. De dorpeelingen stichtten buiten het overstromingsgebied een nieuwe dorpskern. In de 17de eeuw werd het huidige bakkerkje opgetrokken.

St-Anna-ter-Muiden.

St-Anna-ter-Muiden of Mude Sontstond in de 12de eeuw in de wat hoger gelegen zuid-oosthoek van de Greveningepolder. De naam Mude wijst op de ligging van de nieuwe vestigingsplaats aan de toenmalige monding van het Zwin. Door zijn gunstige situering werd het plaatsje een belangrijke Zwinhaven, die in 1241 stadsrechten

verwierf. De pek- en vishandel waren er erg belangrijk en het stadje verkreeg tevens het recht om twee jaarmarkten in te richten.

Gedurende opeenvolgende eeuwen werd Mude herhaalde malen geplunderd en vernietigd. St-Anna-ter-Muiden moest het ook afleggen in de concurrentie met Sluis, dat aan de overzijde van het Zwin lag en tenslotte had de verandering van de haven de definitieve teloorgang van het stadje tot gevolg.

Ook de godsdienstoorlogen van de 16de eeuw hebben hun sporen nagelaten: van de St-Annakerk, die waarschijnlijk in de 13de eeuw werd opgetrokken, bleef enkel een gedeelte van de toren gespaard, terwijl de vier kruisvleugels door de plunderingen en oorlogsvernielingen verloren gingen. Dat de oorspronkelijke kruiskerk waarschijnlijk een hogere toren bezat dan de huidige, kunnen we afleiden uit de plompheid van het nog rechtopstaand gedeelte. Naast de restanten van de kerk bemerken we op het marktplein het vroegere raadhuis en enkele oude herenhuisen.

Sluis.

Als grensplaats profiteert Sluis van zijn gunstige ligging in de nabijheid van Brugge en de kust. Het inkoopstadje ligt omsloten

Sluis: de "Stenen Beer"

door de nu beplante wallen van een vroegere grensvesting met zes bastions. De vier stadspoorten bleven bewaard, nl. Zuid-, Oost-, West- en Waterpoort. Net vóór de Damse vaart passeren we de imposante resten van de Westpoort of Stenen Beer.

Sluis lag ooit in de onmiddellijke nabijheid van de brede Zwinarm en vormde aldus een van de grotere voorhavens van Brugge. Zijn belfort op de Grote Markt werd in 1376 voltooid. Het stadshuis dateert uit de 14de eeuw, toen Sluis nog Lamminsvliet heette. Het werd in 1944 verwoest, maar is thans volledig heropgebouwd. De korenmolen "de Brak" dateert uit 1739 en is in de zomermaanden in vol bedrijf te bezichtigen.

Sluis is de geboorteplaats van J. van Dale, die er als hoofdonderwijzer en stadsarchivaris werkte. Hij stelde het Groot Nederlands Woordenboek, de "Grote van Dale" samen.

Populus euramericana
cv. *Marilandica*

Populieren in de wind.

Zowel de oevers van de Damse Vaart als de vroegere dijken in het aangrenzend landschap worden gekenmerkt door naar het oosten buigende populierenrijen. Deze marilandica's, Canadese populieren of achikanTERS, luisteren naar de wetenschappelijke naam "Populus euramericana cv. marilandica". Het zijn bastaarden van de Europese zwarte populier en de Noord-Amerikaanse verwant "Populus deltoïdes". Doordat men ze al stekkend vermenigvuldigt, zijn ze genetisch identiek, het zijn "klonen". Vandaar de gelijkvormige structuur en groei die deze reeds meer dan 60 jaar oude populierenrijen vertonen.

Minder pittoresk zijn de jongere populierenrijen tegenaan de Nederlandse grens en langs het Schipdonk- en Leopoldskanaal. De kaarsrechte groei van de robustakloon zorgt er voor een eerder monotoon beeld. Bij recente aanplan-

tingen worden er opnieuw variëteiten gebruikt die een hellende groei vertonen en zo bijdragen tot het unieke landschap.

Kraailook en kattedoorn.

Beide planten vind je op de noordoever van de vaart tussen Hoeke en Sluis. Kraailook is een typische lookachtige d.w.z. hij ruikt als look, heeft de typische knol, de opgerichte stengel en bloeiwijze van zijn familie. Hij houdt van wat schaduw, en verkiest een groeiplaats onder de populieren.

De kattedoorn is een zonzanbidder, die meestal tussen de fietsweg en de vaart voorkomt. Het is een houtachtige plant met scherpe doorns en diepe wortels. Zelfs schapen lusten hem niet en zijn wortel weerstaat aan het ploegen, maar teveel bemesting doet hem de das om. Thans is het een typische dijksplant, die ogenschijnlijk goed gedijt op een droge standplaats maar dankzij zijn die

pe wortels toch vlot bij water komt. Zowel kraailook als kattestaart houden van een kalkrijke bodem.

Groot hoefblad.

In de lente sieren de bloeiaren van deze forse plant hele stukken van de rechteroever tussen Brugge en Damme.

Als de bloemen verwelken, verschijnt het hoefijzervormig blad dat in korte tijd uitgroeit tot aanzienlijke proporties. Het is niet verwonderlijk dat het groot hoefblad

Kraailook

Kattedoorn

de naam "wilde rabarber" draagt, de gelijkenis van het blad is sprekend.

De grote ratelaar en de gewone agrimonie.

De grote ratelaar, een eenjarige plant van hooilanden en wegkanten, was eertijds een algemene verschijning in het boerenland. Deze half-parasiet op grassen werd evenwel niet geliefd. Zijn geratel voorspelde immers een schraal hooijaar. Onkruidverdelgers en bemesting verdreven hem uit de graslanden. Ook de verruiging van de wegkanten deed hem geen goed. In de streek van de Damse Vaart wist hij zich echter te handhaven o.m. langs de Krinkeldijk en de Romboutswervedijk. Het is ook langs deze dijken dat we de agrimonie kunnen aantreffen. De gewone agrimonie is in de polders een typische dijken- en wegbermplant. De kalkachtige bodem is hier niet vreemd aan. Het is een forse, overblijvende plant van de rozenfamilie.

De gele plomp.

De gele plomp groeit in het water van de Damse Vaart. Zij heeft zowel drijvende als ondergedoken bladeren. Deze laatste worden ook slabladeren genoemd, vermits ze op sla lijken. De goudgele bloemen steken een stuk boven het water-

vlak uit. De gele plomp is algemener dan de waterlelie en verkiest iets dieper water. In de Damse Vaart vinden we haar vooral tussen Hoeke en Sluis.

Meidoorn en sleedoorn.

Beide bes- en doorndragende struiken zijn typisch voor de oude polderdijken. De sleedoorn is een vroege bloeier op het nog winterkale hout. Het is een kleine struik die echter uitgebreide struwelen vormt. Zijn worteluitlopers zorgen voor nieuwe struikjes, die op hun beurt uitlopers maken. Tegenaan de herfst verschijnen er kleine pruimpjes op de sleedoorn-takken. Lekker of sappig zijn ze niet; ze hebben een droogtrekkende werking.

De meidoorn is een kleine boom die in mei bloeit. Men onderscheidt twee soorten: de éénstijlige en de tweestijlige. Naast de bloem kan ook de bes opheldering brengen, de ene bezit slechts één zaadje, de andere twee. De meidoorns in de omgeving van de Damse vaart behoren allen tot de tweestijlige soort. Het is ook deze soort die men het meest als doornhaag aanplant.

Gele plomp

Kolganzen en kleine rietganzen.

Het weidegebied rond Damme is zowat het centrum voor de overwinterde ganzen in de polders van de Oostkust. In de jaren vijftig en zestig waren het er nog niet zoveel en was er een uitgesproken binding met Damme. Later liep het aantal "vriezeganzen" zo op dat ze zich over alle weidegebieden verspreidden.

De kolgans, te herkennen aan de zwarte strepen op zijn buik, is het algemeenst. De kleine rietgans komt minder

Kolganzen

vaak voor, maar aantallen van 2.000 tot 10.000 worden regelmatig bereikt. Zijn West-Vlaamse overwinteringsplaats is van internationale betekenis. De ganzen komen vanuit het verre Spitsbergen. Vliëgend in perfecte V-formaties arriveren ze na half november. Eind februari, begin maart vangen ze de verre terugreis aan naar hun noordelijke zomerresidentie.

De bruine kiekendief.

De bruine kiekendief is in de Zwinstreek terug van weggeveest. De jacht, het droogleggen van rietkragen en het gebruik van pesticiden hadden hem bijna als broedvogel verdreven, maar op het einde van

Bruine kiekendief

de jaren zeventig begon hij opnieuw aan een stille opmars. Hij werd minder kieskeurig; zelfs in beperkte rietkragen of gewone graaniakkers kwam hij tot broeden. Met wat geluk zie je deze prachtige zwever in de buurt van de Blauwe Sluis te Lapscheure. Voornamelijk de polder van het Lapscheurse Gat, die aan de overkant van de Landsdijk ligt, vormt zijn geliefde stek. In de nazomer kan men zowat overal bruine kiek waarnemen in de polders rond de Damse Vaart.

Futen, meerkoeten en kuifeenden.

De sierlijke fuut is de opvallendste verschijning in dit gezelschap. De prachtige paringsdans in de lente en de koddige gekleurde donsjongen, die het vrouwtje op haar rug uitvoert, dragen bij tot zijn populariteit.

De meerkoet daarentegen is een roetzwarte verschijning met een witte bles boven de bek. Bij de kuifeend draagt het mannetje een mooi wit-zwart pak; zijn vrouwtje is niet zo elegant, bleekbruin is haar hoofdkleur. Dat mevrouw "kuif" niet zo opvalt, is mooi meegenomen bij het eierleggen en het broeden. Dankzij de bruine kleur zit ze veilig verborgen tussen het riet. Een kuif is niet het alleenrecht van het echtpaar kuifeend, ook de futen dragen er een.

Alle drie broeden ze langs de Damse Vaart of in de onmiddellijke omgeving. De meerkoet is de algemeenste, de fuut beperkt zijn aanwezigheid tot enkele koppels en de kuifeend houdt van een rustiger leven op de waters van het Leopolds- of Schipdonkkanaal.

De kleine karekiet.

De kleine karekiet heeft meer succes dan zijn naamgenoot de grote karekiet. Deze laatste heeft het zowat laten afweten in België; de kleine karekiet daarentegen is er de laatste jaren op vooruitgegaan. De tijd is immers voorbij dat hij het enkel zag zitten in brede rietkragen. Nu neemt de karekiet ijle rietkraagjes of struikgewas op de oevers voor lief. Vandaar zijn gestage opmars in het land van de waterkant. Zo kan men hem op meerdere plaatsen langs de Damse Vaart of het Leopolds- en Schipdonkkanaal een kwetterend lied horen zingen.

De zwanenmossel en de bittervoorn.

De zwanenmossel komt in de Damse Vaart het talrijkst voor in het gedeelte tegenaan de Nederlandse grens. Hij is met zijn ± 15 cm lengte de grootste schelpachtige van onze zoete waters. De bittervoorn, een kleine vis, heeft zijn voortplanting op de zwanenmossel afgestemd. Met haar leghuis zet het wijfje een paar eitjes op de kieuwen van de mossel. Het mannetje loost zijn sperma daarna boven de mossel. Een deel ervan wordt met het ademhalingswater door de kieuwen van de mossel geleid zodat de eieren bevrucht worden. Dit wordt meerdere malen herhaald met hetzelfde of een ander wijfje tot er een 40 à 100 tal eieren afgezet zijn. Pas twee dagen na het uitkomen verlaten de jonge visjes de veilige mosselschelp. Of de bittervoorn nog voorkomt in de Damse Vaart is niet geweten.

Varen en hengelen.

De toervaartboot "Lamme Goedzak" zorgt tijdens de zomer voor een regelmatige verbinding tussen Brugge en Damme. In Brugge zoekt je hem aan de Noorweegse kaai, net voorbij de aldaar opgeworpen dam en in Damme meert hij bij de brug aan. Van begin april tot eind september en ook in de weekends van oktober vaart hij dagelijks een vijftal maal heen en weer. Op andere dagen kunnen groepen van een 50-tal personen reserveren bij de toeristische dienst van Damme (tel. 050/35.33.19).

De Damse Vaart geniet een ruime bekendheid als uitstekend hengelwater. Zelfs internationale hengelwedstrijden vinden er plaats. Een visverlof van het Vlaamse Gewest kan in elk postkantoor aangeschaft worden

Fietsen, wandelen, skeeleren en schaatsen.

Het vlakke land van de Zwinstreek leent zich uitstekend voor fietsen en wandelen. De jaagpaden van de Damse Vaart en van

Het geasfalteerde jaagpad van de Damse Vaart geniet ook een zekere vermaardheid om te "skeeleren". Deze rolschaatsen met vier wielen op één rij laten toe om een behoorlijke snelheid te ontwikkelen.

Door zijn beschutte ligging en zijn stilstaand water bevriest de Damse Vaart snel. Tijdens strenge winters is de ijsvlakte soms te klein om alle schaatsliefhebbers te plezieren. De tocht Brugge-Sluis-Brugge (of omgekeerd) vormt een must voor elke Belgische of Zeeuwse schaatser. Langs de noordkant van de vaart is doorgaand autoverkeer onmogelijk, fietsers en wandelaars hebben er voorrang. Enkele jaren terug bracht het West-Vlaamse provinciebestuur het zelfbedieningsveer "Kobus" in de vaart, een blijvend succes.

Eten, drinken en slapen.

Cafetaria's, bistro's, restaurants, campings, vakantiehoeven, hotels ... de Damse Vaart en omgeving heeft voor elk wat wils te bieden. Het stadje Damme is zowat het centrum van deze horeca-bedrijvigheid, maar aan elke brug kan je terecht voor spijs en drank.

Een schapenkudde.

Reeds een tiental jaar worden de bermen van de Damse Vaart op een natuurvriendelijke manier beheerd. Tijdens de zomermaanden trekken herder en kudde er elke dag op uit langs de vaartoevers. Veelal vind je hen op de rustige plaatsen waar er geen autoverkeer is.

het Leopolds- en Schipdonkkanaal evenals een dicht net van rustige landelijke wegen vormen de ideale infrastructuur om de polders te verkennen. Je vindt er twee door de provincie bewegwijzerde fietsroutes: de Riantse Polderoute en de Maerlantroute. De wandelaar schaft zich best "de gids van de Damse Vaart" (120 fr.) aan, waarin in een 8-tal wandelingen beschreven worden.